

УДК 811.161.2'276.6

Сидорчук І. О.

СУФІКСАЛЬНИЙ СПОСІБ ТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТЕРМІНІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

У статті досліджено словотвірну організацію українських термінів управління персоналом, зокрема термінів, утворених суфіксальним способом. Окреслено основні тенденції суфіксального способу термінотворення, проаналізовано найпродуктивніші моделі суфіксації.

Ключові слова: термін, словотвір, суфіксація, словотвірна модель.

В статье исследуется словообразовательная организация украинских терминов управления персоналом, в частности терминов, образованных суффиксальным способом. Определены основные тенденции суффиксального способа терминообразования, проанализированы наиболее распространенные модели суффиксации.

Ключевые слова: термин, словообразование, суффиксация, словообразовательная модель.

HR is a relatively young science, but has formed a logical-conceptual apparatus that nominated special lexical units. In recent decades, great importance to the research of special terminology economic field, especially the definition of their structural and semantic parameters, standardization and codification. Terminology management personnel so far remained out of sight Ukrainian linguists. The relevance of the study is to find out general and specific patterns of creation HR terminology that will help predict trends in its further development and at the same time help to achieve an appropriate level of language provision of this economic sector. Objectives of the study is to identify ways and means of singling out term derivation and productive models suffixation Ukrainian terms of personnel management. Because terminology HR selectes recently, the industry needs its own body of knowledge of terms that has to grow and improve. Therefore, there is a need to periodically obtain new language tools for the category of objects, phenomena and processes of the areas that naturally arise in the course of its development.

In the article, the word-formative organization of Ukrainian terms of personnel management specifically those formed by means of a suffix is explored. Major tendencies of term-formation suffix means are identified, and the most productive models of suffixation are analyzed. Investigated what suffixes is one of the main ways of formation of Ukrainian terms of personnel management, suffixes derivational formants many and varied. Suffixes, joining mainly to verb, noun, adjectival bases to form new words to describe different concepts in the field of personnel management.

Key words: term, term-formation, suffixation, and term-formation model.

Управління персоналом – відносно молода наука, однак вже сформувала свій логіко-поняттєвий апарат, який номінується спеціальними лексичними одиницями. В останні десятиліття великого значення надають дослідженню спеціальних термінологій економічної галузі, передусім визначенню їхніх структурно-семантичних параметрів, питанням стандартизації та кодифікації. Термінологія управління персоналом поки що залишалася поза увагою українських мовознавців. Українське термінознавство має низку досліджень, у яких висвітлено проблеми термінотворення. Багато праць видатних мовознавців (В. Горпинича, І. Ковалика, М. Плющ, Н. Клименко, Л. Полюги та ін.) присвячено дослідженням проблем словотвору. В українському термінознавстві словотвір окремих терміносистем досліджували О. Литвин, І. Кочан, З. Куньч, І. Проник, Л. Козак, Г. Наконечна та ін.

Актуальність дослідження полягає в тому, щоб з'ясувати загальні і специфічні закономірності творення термінології управління персоналом, що дасть змогу прогнозувати тенденції її подальшого розвитку і водночас допоможе досягти належного рівня мовного забезпечення цієї економічної галузі. **Мета статті** – проаналізувати суфіксальний спосіб творення української термінології управління персоналом, визначити специфіку дериватологічних процесів цієї терміносистеми. Завдання дослідження полягає у визначенні способів та засобів термінологічної деривації та виокремленні продуктивних моделей суфіксації українських термінів управління персоналом.

Оскільки термінологію управління персоналом виокремлено нещодавно, ця галузь знань потребує власного корпусу термінів, який має поповнюватися і вдосконалюватися, а тому постає потреба періодично залучати нові мовні засоби для номінації об'єктів, явищ і процесів цієї сфери, які закономірно виникають під час її розвитку.

У будові термінів управління персоналом простежуємо словотвірні тенденції, що характерні для всієї літературної мови. Тому розрізняємо морфологічний, або зовнішній словотвір, який становлять: 1) афіксація; 2) основоскладання, або композиція; 3) словоскладання, або юкстапозиція; 4) скорочення, чи аббревіація, і семантичний, або внутрішній словотвір, що полягає в семантичних змінах лексем [1, с. 3]. Морфологічний спосіб творення терміна полягає в поєднанні твірного елемента та словотвірного

афікса. Як відзначає Т. Панько, «...у морфологічній структурі термінів, утворених шляхом афіксації, органічно закладені основи структурної систематизації, що має першочергове значення для термінології» [4, с. 120]. Велика кількість однослівних термінів управління персоналом виникла за допомогою суфіксального способу творення. Під словотвірною моделлю розуміємо схему творення слів (твірна основа (або слово) + словотвірний засіб) у межах того самого словотвірного типу, яка не впливає на їхню словотвірну семантику, але має різні морфологічні ознаки [3, с. 193]. У цьому дослідженні ми зосередимо свою увагу на суфіксальному способі словотвору.

У галузі управління персоналом найбільш продуктивним є словотвірний тип із суфіксом **-нн(я)**, **-енн(я)**, **-інн(я)**. За допомогою цього суфікса творяться терміни від дієслівних основ на означення опредмеченого процесу дії або абстрактного поняття за назвою дії. Такі терміни означають лише назви процесів та дій, а не саму дію в її конкретному вияві. Дієслівність як граматична категорія в термінології функціонує не у формі самих дієслів, які не можуть бути виразниками логічного суб'єкта, а у формі абстрактних іменників, що зберігають значення дії, але поєднують його із значенням абстрактної предметності. У творенні термінів за допомогою зазначених морфем можна виявити деякі особливості, зокрема, вони можуть утворюватися як від власномовних, так і від запозичених основ: *призначити* – *призначення*, *виконати* – *виконання*, *постачати* – *постачання*, *оцінювати* – *оцінювання*, *відрядити* – *відрядження*, *стажувати* – *стажування*, *планувати* – *планування*, *вербувати* – *вербування*, *делегувати* – *делегування*, *управляти* – *управління*, *заохотити* – *заохочення*, *балансувати* – *балансування*.

Крім того, бувають елементами словотвірних ланцюгів, які відображають системні зв'язки понять: *делегація* – *делегувати* – *делегування*, *баланс* – *балансувати* – *балансування*, *оцінка* – *оцінювати* – *оцінювання*, *стаж* – *стажувати* – *стажування*, *премія* – *преміювати* – *преміювання*.

Типовим для сучасної термінологічної деривації є словотвірний тип із суфіксом **-ість**, за допомогою якого в термінології управління персоналом утворюються іменники «для вираження ознаки абстрагованості від предмета або властивості чого-небудь» [2, с. 16]: *колегіальність*, *продуктивність*, *підлеглість*, *адаптивність*.

Твірними для таких іменників можуть бути:

- композити (*єдиноначальний* – *єдиноначальність*, *працелюбний* – *працелюбність*, *конкурентоспроможний* – *конкурентноспроможність*);
- суфіксальні прикметники та дієприкметники (*довірений* – *довіреність*, *колегіальний* – *колегіальність*, *конфліктний* – *конфліктність*, *комплексний* – *комплексність*, *підлеглий* – *підлеглисть*, *продуктивний* – *продуктивність*);
- префіксальні прикметники (*підпорядкований* – *підпорядкованість*, *некомпетентний* – *некомпетентність*).

Досить продуктивним у творенні термінів досліджуваної галузі є суфікс **-ств-** (**-зтв-**, **-цтв-**), що позначає сукупності осіб, предметів чи властивостей: *винахідництво*, *відомство*, *надомництво*, *наставництво*, *співробітництво*, *виробництво*, *керівництво*, *начальство*.

Порівняно невелика група термінів на позначення осіб, зайнятих безпосередньо в галузі управління персоналом, утворена за допомогою національних словотворчих засобів – суфіксів **-ик**, **-ник**: *кадровик*, *начальник*, *надомник*, *робітник*.

Суфікс **-ацій-**, запозичений із латинської, утворює терміни від дієслівних основ і вказує на дію або результат дії: *спеціалізація*, *ідентифікація*, *анігіляція*, *організація*, *атестація*, *компенсація*, *субординація*, *централізація*, *оптимізація*. Загалом терміни цього типу утворюються від чужомовних основ.

У запозичених словах виділяємо суфікс **-инг/-інг**, який спочатку був лише в англійській мові. Від-субстантивні терміни означають назви процесів, об'єктів та інших реалій: *коучинг*, *бенчмаркінг*, *консалтинг*, *контролінг*, *лізинг*, *аутсорсинг*, *аутстафінг*.

Отже, суфіксація є одним з основних способів утворення українських термінів управління персоналом, суфіксальні словотвірні форманти численні та різноманітні. Суфікси, приєднуючись переважно до дієслівних, іменникових, прикметникових основ, утворюють нові слова на позначення різних понять у галузі управління персоналом.

Література:

1. Клименко Н. Ф. Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові / Н. Ф. Клименко. – К. : Наук. думка, 1984. – 251 с.
2. Ковалик І. І. Словотворча категорія назв абстрактних понять у східнослов'янських мовах у порівнянні з іншими слов'янськими мовами / І. І. Ковалик // Питання слов'янського мовознавства. – Л., 1963. – Кн. 7, 8. – 81 с.
3. Микитюк О. Р. Сучасна українська мова: самобутність, система, норма : навч. посіб. / Оксана Микитюк. – Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2010. – 440 с.
4. Панько Т. І. Українське термінознавство : підручник / Т. І. Панько, І. М. Кочан, Г. П. Мацюк. – Львів : Світ, 1994. – 216 с.